

Angst voor migrantenmannen

Janine Janssen, hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (LEC EGG) van de Nationale politie en lector Veiligheid in afhankelijkheidsrelaties aan de Avans Hogeschool in Den Bosch.

De filosoof Prins heeft eens gezegd dat het lijkt of migrantenvrouwen problemen hebben en dat migrantenmannen problemen maken (Prins, 2000). Pratt Ewing (2008) gaat in haar hoogst originele studie *Stolen Honour. Stigmatizing Muslim Men in Berlin* nog een stap verder en stelt dat moslimmannen door een dergelijke stereotypering zelfs zijn verworpen tot ‘the abjected other’. Hoewel deze publicatie nog geen tien jaar oud is, voel ik met een beroep op de actualiteit de noodzaak om deze bijzondere studie opnieuw onder de aandacht te brengen.

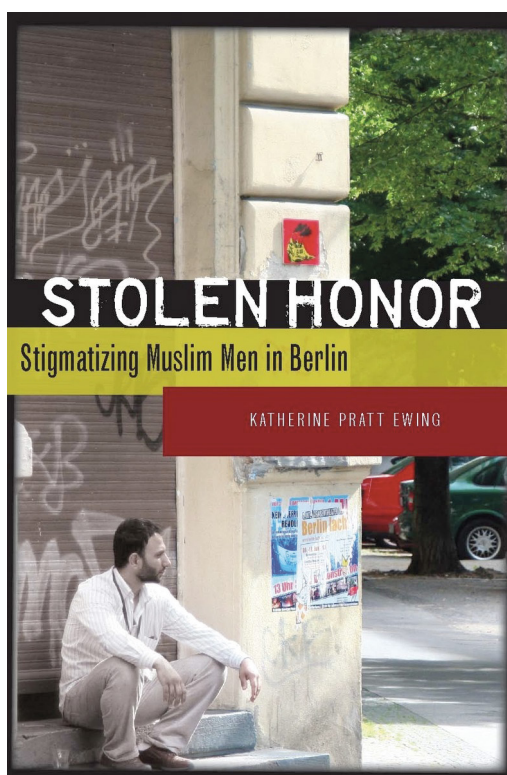
In *Stolen Honour* stelt Katherine Pratt Ewing dat door de sterke neiging om islamitische vrouwen vooral als slachtoffers te zien, we voorbij gaan aan de stigmatisering van islamitische mannen. Die waarneming is frappant, aangezien beide vormen van stereotypering onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Waarom krijgen we die mannen dan niet op genuanceerde wijze in beeld? Die vraag staat centraal in dit boek en vormt de basis voor haar pleidooi om de sociale constructie van mannelijkheid nader te onderzoeken. In dit verband zoomt ze in op Turkse mannen in Berlijn. Aan de hand van analyses van historisch materiaal, beelden in films en in literatuur over maatschappelijk werk schetst zij het ontstaan van culturele stereotypen waarbij het *Leitmotiv* is dat islamitische vrouwen van islamitische mannen gered moeten worden. Ter illustratie werkt Pratt Ewing populaire discussies over het al dan niet dragen van hoofddoeken en eengerelateerd geweld uit.

Gestolen eer

Aan haar uitwerking van dat laatste onderwerp dankt het boek ook zijn titel. De Turkse mannen die Pratt Ewing omschrijft is hun eer ontstolen: door simplificaties in de vorm van reïficatie van het leven op het Turkse platteland ontstaan stereotype beelden die leiden tot stigmatisering waaraan geen enkele Turkse man lijkt te kunnen ontsnappen. Daardoor worden termen als ‘eer’ zwaar beladen en wordt het lastig voor mannen om daar nog een positieve en eigen invulling aan te geven.

Wat het extra moeilijk maakt, is dat in het bredere maatschappelijke discours stereotypen van Turkse mannen en jongens als contrast worden gebruikt om het belang en de morele superioriteit van (in dit geval) Duitse nationale waarden te onderstrepen. Die antieke en primitieve gedachten van uit de klei getrokken boeren en islamisten staan namelijk haaks op voor westerse samenlevingen representatief geachte waarden zoals moderniteit, democratie, godsdienstvrijheid en gendergelijkheid. Een dramatische

consequentie van deze lijn van redeneren is dat Turkse vrouwen dan ook helemaal niks hebben te verwachten van hun mannen. Sterker nog: die kerels staan alleen maar in de weg. En zo zijn we weer waar we begonnen zijn.

Die vicieuze cirkel kan alleen doorbroken worden door ons serieus in deze mannen te verdiepen en ook het geschetste stigmatiseringproces aandachtig onder de loep te nemen. We moeten namelijk zien te voorkomen dat mannen de kont tegen de krib gooien en zich conform de stereotype beeldvorming gaan gedragen als ‘the abjected other’. Op een dergelijke *self fulfilling prophecy* zit niemand te wachten.

Testosteronbommen

Tegen de achtergrond van de maatschappelijke debatten over de vluchtelingen en asielzoekers die de laatste jaren

via de Middellandse Zee naar Europa komen, is het werk van Pratt Ewing razend actueel. Hoewel het gebruik van woorden als ‘stroom’, ‘tsunami’ en ‘crisis’ gekoppeld aan de komst van deze mensen doet vermoeden dat burgers zich met name zorgen maken over de aantallen nieuwkomers in onze samenlevingen, zou ik hier willen betogen dat we niet zozeer bang lijken voor migranten in het algemeen als wel voor migrerende mannen in het bijzonder.

Na de dramatisch verlopen oudejaarsnacht van 2015 in Keulen en enkele andere Duitse steden waarbij mannen met een Noord-Afrikaans en/of Arabisch uiterlijk van zich deden spreken door feestvierende vrouwen niet alleen te beroven en te mishandelen maar ook te betasten en aan te randen, lijkt de angst voor de viriliteit en agressie van mannelijke nieuwkomers behoorlijk toegenomen. Die angst blijkt uit frequent gebezigd vocabulaire als ‘testosteronbommen’ en het gesoebat over de vraag of recent aangekomen mannen nu wel of niet een cursus omgaan met vrouwen moeten krijgen.¹

Maar de migrerende mannen worden niet alleen als moderne Vikingen om hun manifestaties van viriliteit en roofzucht langs Europese kusten en verder landinwaarts geducht. De aanslagen in Parijs, Brussel en onlangs in Nice hebben de angst voor de import van radicaal gedachtegoed en de vrees voor de bereidwilligheid om woorden in terroristische daden om te zetten aangewakkerd. Die angst geldt opnieuw met name voor mannen. De betrokkenheid van vrouwen wordt immers veelal als hooguit ondersteunend en faciliterend gezien. In het kalifaat moet er toch ook gekookt en de was gedaan worden. Van die vrouwen hebben we niet zo’n last. Maar met name onder die bronstige mannen die op gammele bootjes de overtocht naar Europa wagen, zou zich wel eens een paard van Troje kunnen bevinden.

Het zou naïef zijn om te denken dat dat nooit voorkomt. Maar als alle nieuwkomers over één kam worden geschoren en vooral mannen worden benaderd als potentiële bedreigingen voor westerse democratieën en rechtsstaten, creëren we opnieuw de figuur die Pratt Ewing al schetste, waarbij stigmatiserende beelden van migrerende mannen als reliëf dienen waartegen verheven en westers geachte waarden worden afgezet. Mij lijkt dat niet bevorderlijk voor het vreedzaam samenleven.

» *Alle nieuwkomers over één kam scheren is niet bevorderlijk voor vreedzaam samenleven*

Dolle moslima’s

Gebaseerd op het voorafgaande durf ik hier de enigszins provocatieve stelling aan dat als er al iemand gered moet worden, dan het dan niet migrantenvrouwen of moslima’s zijn, maar dat hun mannelijke *counterparts* eerder voor die twijfelachtige eer in aanmerking lijken te komen.

Maar tenzij het van de verdrinkingsdood of van een vergelijkbaar gevaar is, komt mijns inziens van redden doorgaans weinig goeds. Het heeft iets betuttelends en bevoogdends, alsof mensen zelf niet weten wat ze willen of wat goed voor ze is. Het versterkt tevens het idee dat de redder de wijsheid in pacht heeft en zich voor kan laten staan op een hoger besef van normen en waarden. Dat roept irritatie op bij (relatieve) nieuwkomers in de samenleving. Ik kan me voorstellen dat de bloeddruk stijgt als migranten en hun nakomelingen regelmatig geconfronteerd worden met mantra’s in de geest van ‘dat het allemaal wel goed komt als jullie eenmaal net zo ver zijn als wij...’. Moslima’s zouden dan analoog aan de Dolle Mina’s op de Dam in Amsterdam hun hoofddoeken en bh’s moeten gaan verbranden.

Anja Meulenbelt – boegbeeld van het Nederlandse feminisme – schetst in haar onlangs verschenen vlot leesbare essaybundel dat het overigens heel erg meeviel met het aantal bustiers dat bij de start van de tweede feministische golf voor de goede zaak in de hens ging. Ook zij waarschuwt voor de reddingsmythologie en het misbruik van feminisme in de politieke agenda tegen asielsezoekers, migranten en moslims. Want als vrouwen redden hiervoor als alibi wordt opgevoerd, dan wordt het uiteindelijk nog veel lastiger om reële misstanden – en die zijn er – aan de kaak te stellen.

Ik pleit hier dus niet voor oeverloos cultuurrelativisme. In navolging van Pratt Ewing wil ook ik me sterk maken voor meer oprechte aandacht voor mannen en mannelijkheid omdat ik er van overtuigd ben dat mannen én vrouwen gezamenlijk maatschappelijke vraagstukken het hoofd moeten bieden. Ik ben geen migrant en geen moslima en vind mannen – allochtoon én autochtoon en zeker bij de politie – zo nu en dan ook knap lastig, maar het degraderen van de man tot boeman of – ik durf het bijna niet te zeggen – zwarte piet, brengt ons geen stap vooruit. <<

Literatuur

- Meulenbelt, A., *Het verschil. Zeventien actuele kwesties bekeken vanuit het feminisme*, Houten: Spectrum, 2016.
Pratt Ewing, K., *Stolen Honor. Stigmatizing Muslim Men in Berlin*, Stanford: Stanford University Press, 2008.
Prins, B., *De onschuld voorbij. Het debat over de multiculturele samenleving in Nederland*, Amsterdam: Van Genneep, 2000.

Noot

- 1 <http://www.trouw.nl/tr/nl/36361/Vluchtelingen/article/detail/4220383/2016/01/07/Cursus-omgaan-met-vrouwen-voor-vluchtelingen-is-onnodig-en-stigmatiserend.dhtml>